

Harjutused filmi „Lootust testides“ juurde

Autor: **Molly Blank, Lõuna-Aafrika Vabariik**

Kooliaste: 9.-12. Klassidele

Valdkonnad: haridus, baesus, ebavõrdsed tingimused, sotsiaalteadused, maailma ajalugu, kultuuriline mitmekesisus, ühiskond, noored ja majanduslik tulevik.

Sisu: Film 'Lootust testides' näitab 12. klassi jõupingutusi lõpueksamiteks Lõuna-Aafrika Vabariigis (LAV). On möödunud kümme aastat apartheidi lõppemisest, keskkooli lõpetab esimene lend vabana sündinud mustanahalisi lapsi. Hoolimata kümnest möödunud aastast, mis pidi rassilisi eraldusjooned pehmemaks ja ebavõrdsust vähendama, elavad dokumentaali jaoks filmitud noored ikka veel kehvades hüttides, valgusaastate kaugusel nendest tingimustest, mis on sama vanadel valgetel lastel. Lõpueksamitulemused, mis peaks olema kehvadest tingimustest noorte 'pilet heasse elusse', näitavad seda, et vahe valgete ja mustanahaliste võimaluste vahel on ikka mäekõrgune. Tervelt 52 protsenti 16–24-aastastest LAVi noortest on töötud.

Filmi eesmärk: Uurida majanduslikku ebavõrdsust ja sotsiaalset ebavõrdsust maailma erinevate rahvaste ja inimeste vahel. Proovime arutleda, kuidas eri rahvad püüavad üle saada rikaste ja vaeste elukvaliteetide vahel laiutavatest lõhedest.

Õpieesmärgid

Õpilased peaksid:

- Uurima filmis toodud noorte elu ja haridusalaseid kogemusi.
- Võrdlema ja kõrvutama oma elu nende noorte eludega, keda filmis nägime.
- Uurima veidi apartheidi olemust ja LAVi elu praegu.
- Kriitiliselt arutlema hariduse, vaesuse ja rassi olukorra üle ajaloos ning ka praegusel ajal.

Taustateadmisi Lõuna-Aafrika Vabariigist

Aafrika lõunatipus asuva LAVi pealinn on **Pretoria**, kuid teised suuremad linnad on Johannesburg ja Kaplinn. LAVis elab **47.9 miljonit** inimest, kellest ligi 80 protsenti on mustanahalised ja vaid 10 protsenti on valged. Ülejäänud kümne protsendi hulgas on hindusid ja segarassist inimesi (vahel rassiliselt defineeritud ka värvilistena). Kaart pärit [wikipediast](#).

Peamised keeled LAVis on afrikaans ja inglise keel.

Rahvas kõneleb veel lisaks neile paljusid teisi keeli, näiteks isiNdebele, isiXhosa, isiZulu, Sepedi, Sesotho, Setswana, Siswati, Tshivenda ja Xitsonga.

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

Tervelt veerand ehk 25 protsenti LAVi inimestest on ametliku töötuse määra kohaselt ilma tööta, kuid mitteametlik töötuse määr võib olla isegi kuni 40 protsenti. (Võrdle: Eestis on töötus 2009. aasta kevadel ligi 10 protsenti.)

Lisaks asetab inimestele ja nende saatustele koorma **laialdane HI viiruse levik**: viirusega on nakatunud tervelt 18.3 protsenti inimestest ehk 5.4 miljonit inimest! (Võrdle Eestiga: nakatunud on ligi üks protsent, mis on Euroopas juba isegi alarmeeriv! HIVi leviku kiiruselt oli Eesti mõne aasta eest, 2004, Aafrikast isegi ees.)

Mis asi oli Apartheid?

'Apartheid' on afrikaansikeelne sõna, mis tähendab 'eraldi olekut'. Inglise keeles oleks selle vasteks: '*apart+hood*'. Selle poliitika ajal, 1948 ja 1994 vahel, jagati kõigepealt kõik inimesed rasside järgi gruppideks, mustanahalisi peeti alama sordi inimesteks. Inimeste elukohad eraldati rassi järgi üksteisest, inimesi viidi oma elukohtadest minema isegi füüsilist jõu kasutades. Mustanahalised kaotasid oma kodakondsuse, mille tõttu nad ei saanud osaleda isegi valimistel. Nad said kodakondsuse asemel vaid ametliku staatuse suguharude põhjal koostatud *bantustanides*.

Riigi kõik teenused nagu **meditsiin ja haridus** jagati ametlikult selle järgi, kas selle saaja oli musta- või valgenahaline. Mustanahalistele mõeldud teenused olid hulga kehvemad kui valgetele mõeldud teenused. Apartheidi tulemusi hariduses näitab kõne all olev dokfilm aastal 2005, siis kui apartheidi lõppemisest oli möödunud 10 aastat.

Apartheidi lõppedes 1994 valiti uueks presidendiks **Nelson Mandela**, kes oli inimõiguste nõudmise eest mustanahalistele istunud apartheidi ajal **27** aastat vanglas. Seda, et Mandela on ikoonilise tähtsusega mustanahaliste vabadusvõitluses ja inimõiguste nõudmises, näitab seegi, et paljud muusikud on Mandelale laule pühendanud. Foto pärit [wikipediast](#).

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

Loe lisaks LAVist:

Anna-Maria Penu: [Vasaku väikse sõrme otsata Lõuna-Aafrika](#). Autori pildid.

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

Harjutusi ja arutlusi

Küsimusi peale filmi vaatamist

- Mis teid selle filmi vaatamisel kõige rohkem üllatas?

_____ Miks?

- Milline õpilane oli kõige sümpaatsem? Miks?

- Mida teadsid LAVi kohta enne filmi vaatamist?

- Mis oli kõige raskem ja keerulisem teema selles filmis? Kas miski tegi sind kurvaks seda filmi vaadates?

- Miks ei tahtnud LAVi apartheidide aegne valitsus anda mustanahalistele võrdse tasemega haridust?

- Millised on teie meelest need asjaolud, mis mõjutavad noorte õppe- ja eksamitulemusi?

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

- Kõik noored sooritasid Matrici eksami. Kuid kuid arvestades, kuidas nende elu edasi läks, kas lõpueksam oli nende jaoks pilet heasse ellu, nagu nad unistasid?

Miks? _____

- Milliseid erinevusi või sarnasusi näed filmi-noorte ja enda sõprade vahel?

Erinevused _____

Sarnasused _____

- Pane raskuse astme järgi järjekorda need probleemid, mis takistavad LAVi noortel oma unistusi teoks teha?

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

-
-
- Kuidas teie arvates mõjutavad kellegi haridusalased võimalused nende tulevikku?
-
-
-

Kanada autor Malcolm Gladwell väidab oma raamatus *Outliers*, et igaühel, kellel on teatud eriala või oskuse praktiseerimiseks 10 000 tundi aega, on võimalus saavutada sel alal maailma tipptase. Autor peabki edu saladuseks „10 000 tunni reegli“. Kas oled nõus selle väitega, et **igaühest**, kellel on olnud piisavalt vahendeid ja aega harjutada, võib saada **meister**?

- Mida peaks teie arvates LAVi valitsus tegema, et lahendada filmis nähtud probleemid?

1) _____
2) _____
3) _____

Koduseks tööks: Poliitika ja muusika ☺

Otsige youtube'ist Nelson Mandelale pühendatud laulud:

The Specials lindistas 1983. aastal laulu *Nelson Mandela*;

Stevie Wonder pühendas 1985. aastal laulu eest *I Just Called to Say I Love You* saadud Oscari Mandelale;

1985. aastal andis **Yousou N'Dour** välja albumi *Nelson Mandela*;

Simple Minds lindistas ka laulu *Mandela Day* 1988. aasta Nelson Mandela 70. sünnipäeva auks korraldatud suure kontserdi jaoks Londonis, mis oli apartheidi vastase liikumise üks tipphetki;

Santana pühendas Mandelale oma instrumentaalse loo *Mandela*;

Tracy Chapman esitas laulu *Freedom Now*;

Salif Keita lindistas 1995. aastal laulu *Mandela* albumile *Folon*;

Whitney Houston pühendas gospel-laulu *He, I Believe* Mandelale.

- Milline laul meeldis kõige enam?
- Mida arvate selle kohta, et paljud artistid annavad oma muusikaga edasi poliitilist sõnumit? Paljud Aafrika artistid ei tee mitte lihtsalt muusikat, vaid 'püüavad ka aafriklasti äratada'.
- Kas ka Eestis on muusikud poliitilisi laule teinud? Millal?

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

Ülesanne: ennusta endale tulevikku _____

Kirjuta siia oma nimi

Õpetajale: Palun koguge noorte vastused kokku ja pange suurde ümbriku, millele kirjutage **AVADA AASTAL 2019**. Säilitage ümbriku mingis kindlas kohas koolis.

Kirjuta enda kohta, millega tegelete 10 aasta pärast, arvestades, millised hariduslikud võimalused teil täna on.

1. Kui vana oled 10 aasta pärast? Aasta on siis ... 2019 või 2020.

 2. Kas tegid keskkooli lõpueksamid edukalt? Millega tegeled? Millisel töökohal oled?

 3. Mida lähed peale keskkooli õppima? Kas oled 10 a pärast samal erialal?

 4. Milliste hobidega tegeled? Kas pead lugu keskkooli aegsetest hobidest?

 5. Kui edukaks võib sind pidada teistega võrreldes?

 6. Kui õnnelikuks võib sind pidada teistega võrreldes?

 7. Kas oled abielus, kas sul on lapsed? Milliseid haridusvõimalusi pakud lastele?

 8. Kus sa elad, millises riigis või linnas? Miks?

 9. Milline on sinu kodu 10 aasta pärast?

 10. Kas oled üle saanud mingist suurest takistusest, mis sind sinu unistustest lahutab?

- Mis see on ? _____

Ps. Kirjuta pöördele, kellest saab teie klassi kõige tähtsam inimene, kõige edukam inimene, kõige õnnelikum inimene ja **miks**.

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

Rollimäng 'Vahetegemine hariduses kleepsudega'

20 min.

Eesmärk kontrollida, kuidas ebavõrdne varanduslik olukord ja vahetegemine mõjutab haridust.

Vahendeiks kahte sorti kleepsud, näiteks ringid ja viisnurgad. Hiljem vajalikud lipikud saab siit välja printida ja välja lõigata.

Juhend: Rollimängu alguses jagab õpetaja kõikidele lastele käe peale või otsa ette väikese klepsu. Mõned lapsed saavad viisnurga, teised saavad ringi. Siis paluge nendel lastel, kellel on ring otsa ees, istuda laua alla. Teised, kellel on viisnurk, saavad istuda oma pingis ja teha vihikusse märkmeid. Valige nii, et kummaski grupis oleks ebaühtlase tasemega noored: läbisegi poisse ja tüdrukuid, edukaid õpilasi ja vähem edukaid, häid sportlasi ja nn nohikuid.

Õpetaja ütleb: „Täna hakkame rääkima ebavõrdsetest võimalustest ja sellest, et mõned lapsed ei jõua koolis sama hästi edasi kui teised, kuna neil pole selliseid koduseid tingimusi nagu teistel. Palun, tehke märkmeid ja jätke meelde.“

Õpetaja loeb: „1948.aastal võitis Lõuna-Aafrika Vabariigis parlamendivalimised Natsionaalne partei. Peale nende võitu valimistel rajanes riigi poliitika apartheidile ehk **seadustatud rassieraldusele**, mille puhul jaotati elanikkond neljaks rassirühmaks: valged, segaverelised, aasialased ja mustad. **Poliitilised ja kodanikuõigused** kehtiseid vaid valgete jaoks, keda oli ainult 15 protsenti elanikkonnast. Valgetele kuulus aga **85 % riigi territooriumist**. Mustanahalised elasid vaid piiratud autonoomiaga reservaatides. Alates 1970. aastatest hakati reservaatide iseseisvaiks kuulutama. Mustanahalistel puudusid igasugused õigused. Toimus rida veriseid meelevaidusi. Lõuna–Aafrika Liit visati Rahvaste Ühendusest välja, keelustati neile relvade müük, soovitati lõpetada kaubavahetus ning investeeringud sinna riiki. Riik sattus täielikku **rahvusvahelisse isolatsiooni**. Alles 1990. aastal tühistati apartheidiseadused. 1994. aastal korraldati riigi ajaloo esimesed vabad valimised, kus valida said ka mustanahalised. Hakati ellu viima reforme.“

Õpetaja küsib: „Kas kõik teevad märkmeid?“

Ilmselt need, kes laua all istuvad, märkmeid ei tee (ei saa teha). Nad nihelevad, igavlevad ja vaatavad igatsedes neid, kellel on vihik ja pliiats.

Õpetaja laua all istujatele: „Miks te midagi üles ei kirjutate? Kirjutage kuhu tahate, see pole minu asi! Vihik on vaid neil, kellel on viisnurk otsa ees!“

Õpetaja, kes aeg-ajalt patsutab pingis istujaid osavõtlikult, jätkab:

„Edasi räägime rassismist. Rassism on inimeste rassilisi erinevusi tähtsustav **mõtteviis või ideoloogia**. Rassismiks nimetatakse ka **poliitikat**, mis rajaneb sellisele mõtteviisil või ideoloogial. Mitmesugused rassiteooriad on **liigitanud inimesi** vastavalt nende rassile "kõrgemateks" või "madalamateks", millega põhjendati teiste rasside hävitamist või nende

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

eluviisi muutmist. Rassism on üks **vahetegemise mooduseid**, mille puhul **inimesi koheldakse ebavõrdset.**

Õpetaja: „Kas kellelgi tuleb mingi situatsioon meelde, mis puhul oli tegemist ebavõrdsete võimalustega ja ebavõrdse kohtlemisega?“

Eesmärk jälgida, kas need, kes said õppematerjale kasutada, said aru, et nad olid eelisseisundis. Kas nad astuvad nende õiguste eest välja, kes istuvad laua all, ilma vihikuta?

Lõpuks võiks paluda õpilastel tehtud märkmete põhjal meelde tuletada, milline olukord on apartheidi tingimustes või mida tähendab rassism. Kumb grupp mäletab rohkem, kas see, kes sai vihikut kasutada, või see, kes pidi laua all istuma?

Õpetaja palub klassil jälle viisnurkade ja ringide järgi kaheks jaguneda ja jagab õpilastele vastavalt võimalustele ka tuleviku erialad. Need, kes istusid laua all, saavad roosad paberilipikud. Kes said märkmeid teha, saavad kollased.

Võta mängult kõblas ja mine küla taha põllule kõplama. Põllult saadav tulu on sinu ainuke sissetulek.	Võta klassi nurgast kühvel ja hari ja hakka koristama.	Sinust saab meie linna tähtis ametnik.	Sinust saab ettevõtja ja sul on suures asutuses 100 alluvat.
Sinu tasu on väga väike.	Sinu palk on väike.	Sul on suur palk ja ilus maja.	Sul on väga suur palk, ilus maja ja kena auto.

Paluge noortel arutleda, kas ametite sellised jagunemised sõltusid sellest, millised olid noorte **loomuomased anded**, või sõltus nende elujärg sellest, millised **võimalused neil olid kooli ajal?**

Millised on vastused? Kas noored muudavad peale rollimängu oma suhtumist neisse, kellel ei ole või pole olnud kõiki vajalikke vahendeid elus edasi jõudmiseks? Kas see, et kellelgi ei ole kooliks vajalikke vahendeid, annab põhjust neid pilgata ja halvemaks pidada?

Rollimäng 'Pane end Aafrika olukorda':

Eesmärk panna ennast aafriklase olukorda. Tegemist on väga vaese kooliga Aafrikas. Pole õigeid laudu ega toole, tahvel on vana ja kriit ei kirjuta. Klassis on selgelt liiga palju õpilasi ja ega õpetajagi pole saanud kõrgetasemelist väljaõpet, ta on samast külast pärit ega ole kõrgkoolis käinud. Külas on töötus suur, leviv alkoholism ja HIV. Gängid kaklevad ja seavad inimesi ohtu. Kõik unistavad lahkumisest.

Pange kirja kõik **takistused** ja **probleemid**, mis seisavad hea elu teel risti ees.

Seejärel, jagage õpilased gruppidesse rollide järgi.

- **Õpilased**, kes unistavad ilusast karjäärist, kuid kes satuvad kas gängidesse, jäävad enne kooli lõppu lapseootele, või teevad vanematele suure õppimisega meelehärmi, kuna ei aita kodutöodes.
- **Lapsevanemad**, kes tahavad, et lapsed aitaks vanemaid kodutöodes, ja et lapsed saaks rikkaks.
- **Kooli direktor ja juhtkond**, kes on kimbatuses ega tea, kuidas olukorda parandada.
- **Kohalik valitav omavalitsus**, kes peab põhiseaduse paragrahv 37 järgi kindlustama kõik lapsed haridusega, kuid ei saa suure töötuse määra tõttu koole rahastada, sest raha ei laeku eelarvesse.
- **Haridusministeerium**, kes tuleb kooli kontrollima.

Paluge igal grupil pidada 2 minutine kõne, mida olukorra lahendamiseks ette võtta.

- Millised mured neil kõigil on?
- Millised on nende ettepanekud asja parendamiseks?
- Millised on nõudmised teistele ja endale?
- Kas kedagi saab pidada eeskujuks, heaks näiteks, kuidas vaesuse kiuste saavutada maksimumtulemust?
- Milline roll on ministeeriumil? Kas nad saavad aidata rahaliselt, koolitustega?
- Millised on ministeeriumi ettekirjutused ja soovitused koolile ja õpilastele?

Õpetaja kirjutab tahvli peale kõikide mured ja nõudmised. Paluge õpilastel hääletada, kelle nõudmised on kõige mõistlikumad.

Mis on Eestis sarnast?

1. Kas Eesti keskkoolilõpueksamitel on sama suur tähtsus edasi jõudmisel?
2. Kas Eesti koolisüsteem on samas seisus?
3. Mis annab lootust, et hariduse kaudu saame rikkamaks, paremaks riigiks? Milline on töötuse tase, riigi suhtumine haridusse, kodune suhtumine, õpetajate väljaõpe, riiklikud programmid nagu tiigrihüpe jne.
4. Kas keskkooli aeg on viimane aeg edasi õppida või võib hiljem ka?
5. Kas saame Aafrikat kuidagi nende probleemides abistada?

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

6. Mis oleks Eestil tugev ala, millest võiksid aafrika koolis olla huvitatud? E-kool?

Koostage filmi vaadates ja rollimängude kaudu tekkinud mõtetest **kiri / essee / artikkel** seinalehe või almanahhi jaoks, tooge paralleele Eesti eluga ja jagage oma mõtteid teistega.

Saatke see näiteks ka:

1. oma parlamendisaadikule (riigikogu liikmete nimekiri on [siin](#)),
2. Eesti-Aafrika parlamendirühma esimehele: [Mart Nutt](#) ja aseesimehele: [Silver Meikar](#).
3. Ajalehe toimetusse:
Postimehe arvamustoimetus, juhataja [Neeme Kory](#),
Eesti Päevalehe arvamustoimetus, juhataja [Küllriin Tigasson](#).
4. ÜRO hariduse ja kultuuriorganisatsiooni UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjoni juhatajale Juhataja Marika Valk, aadressil Pikk 2, 10123 Tallinn, E-post: unesco@unesco.ee
5. Ja muidugi oma sõpradele. 😊

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.